

Крістіна

Для того, щоб Королю жахів знайти натхнення для свого чергового роману, потрібно небагато: щоб на лічильнику миль у його автомобілі одного дня рядок дев'яток змінився нулями. Так Стівен Кінг 1983 року задумав горор про машину-вбивцю, що відновлюється. І тепер її ім'я — Крістіна — відоме чи не більше за ім'я письменника...

Арні лузер. Хирляве посміховисько в окулярах у сталевій оправі й розсипом прищів на обличчі. У кожній школі є такий хлопець, якого дівчата наче не бачать. Арні жив собі таким, допоки не побачив Крістіну і не закохався в неї. І це геть не смішно від самого початку, хоч Крістіна — машина. А потім буде страшно...

Куплену за безцінь у злющого старигана Роланда Лебея стару «плімут-фурію» Арні почне потроху відновлювати. Та з кожним днем розвалюха з двома хижими плавцями набуватиме дедалі більш блискучого вигляду й чомусь віддалятиме Арні від друга Денніса, провокуватиме сварки з батьками. Арні позбудеться прищів, накачає плечі й познайомиться з вродливою дівчиною. Та Крістіна ні з ким не ділитиме Арні. Зло, що дрімало під капотом, прокинеться.

С Т И В Е Н
К И Н Г

КРИСТИНА

**STEPHEN
KING**

CHRISTINE

A NOVEL

**С Т І В Е Н
К І Н Г**

КРІСТІНА

РОМАН

ХАРКІВ **КЛУБ**
2017 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЯ

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2017

ISBN 978-617-12-2933-4 (epub)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням: King S. Christine : A Novel / Stephen King. —
New York : Signet, 1983. — 528 p.

Обережно! Ненормативна лексика!

Переклад з англійської Олени Любенко

Дизайнер обкладинки IvanovITCH

Електронна версія створена за виданням:

Кінг С.

К41 Крістіна : роман / Стівен Кінг ; пер. з англ. О. Любенко. — Харків
: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. — 576 с.

ISBN 978-617-12-2479-7 (укр.)

ISBN 978-0-451-16044-7 (англ.)

Якось дорогою зі школи Арні побачив її — Крістіну. Розвалену та заіржавілу «плімут-фурію» 1958 року, що дивом не потрапила на звалище... І закохався, як досі не закохувався в жодну дівчину. Доводячи до ідеалу стару машину, придбану в навіженого старигана, тихий і зацькований невдаха Арні й сам перетворюватиметься на найпопулярнішого хлопця школи. Але разом з упевненістю з'явиться жорстокість. Вони з машиною стануть наче єдиним цілим. Коли одержимість Крістіною по-справжньому налякає друзів Арні і вони

схочуть звільнити його від цієї небезпечної залежності, прокинеться справжнє зло. І Крістіна вирушить на полювання...

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)

© Stephen King, 1983

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2017

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2017

ДОЗВОЛИ

- SOMETHIN' ELSE. Eddie Cochran © Unart Music Corporation, 1959. Використано з дозволу. Усі права застережено.
- YAKETY-YAK. Jerry Leiber, Mike Stoller © Tiger Music, Inc., 1958. Авторські права передано Chappell & Co, Inc., Quintet Music, Inc. та Bienstock Publishing Co. Усі права контролює Chappell & Co, Inc. (видавець — Intersong Music).
- HOT ROD LINCOLN. Charles Ryan and W. S. Stevenson © Acuff-Rose Songs, 1960. Використано з дозволу видавця. Усі права застережено.
- THIS CAR OF MINE. Brian Wilson, Mike Love © Irving Music Co., Inc. (BMI), 1964. Усі права застережено. Міжнародне авторське право захищено. Використано з дозволу.
- SURF CITY. Jan Berry, Brian Wilson © Screen Gems-EMI Music Inc., 1963. Використано з дозволу. Усі права застережено.
- PARTY TOWN. Glenn Frey, Jack Tempchin © Red Cloud Music, Night River Publishing, 1982. Усі права застережено.
- ROAD RUNNER. Ellas McDaniel © Arc Music Corporation, 1960. Використано з дозволу.
- NO PARTICULAR PLACE TO GO. Chuck Berry © Arc Music Corp., 1964, 1965. Використано з дозволу.
- MERCURY BLUES. K. C. Douglas © B-Flat Music Company, Tradition Music Company, 1970. Усі права застережено. Використано з дозволу.
- CADILLAC WALK. Moon Martin © Bug Music/Rockslam Music (BMI), 1977. Міжнародне адміністрування — Bug Music. Усі права застережено. Використано з дозволу.
- DRIVE MY CAR. John Lennon, Paul McCartney © Northern Songs Limited, 1965. Усі права для США, Мексики та Філіппін контролює Mclein Music, Inc., за посередництвом ATV Music Corp. Використано з дозволу. Усі права застережено.
- CADILLAC RANCH. Bruce Springsteen © Брюс Спрінгстін, 1980. Використано з дозволу. Усі права застережено.
- ROADRUNNER. Jonathan Richman © Modern Love Songs, 1975. Використано з дозволу. Усі права застережено.
- MAYBELLENE. Chuck Berry, Russ Fratto, Allan Freed. Arc Music Corp. Використано з дозволу. Усі права застережено.
- LESS THAN ZERO. Elvis Costello © Visions Music Inc., 1977. Використано з дозволу. Усі права застережено.
- DEACON BLUES, слова і музика — Walter Becker, Donald Fagen © Duchess Music Corporation. New York, NY. Керування правами — MCA Music, підрозділ MCA Inc., 1977. Використано з дозволу. Усі права застережено.
- LITTLE DEUCE COUPE, Roger Christian, музика — Brian Wilson © Irving Music Co., Inc. (BMI), 1963. Усі права застережено, міжнародні авторські права захищено. Використано з дозволу.
- MY MUSTANG FORD. Chuck Berry © Isalee Music Corp., 1966. Використано з дозволу. Усі права захищено.
- MERCEDES-BENZ. Janis Joplin © Strong Arm Music. Використано з дозволу.
- SHUT DOWN. Brian Wilson, Roger Christian © Irving Music Co., Inc. (BMI), 1963. Усі права застережено. Міжнародні авторські права захищено. Використано з дозволу.

NO MONEY DOWN. Chuck Berry © Arc Music Corp., 1956. Використано з дозволу.

SHE'S IN LOVE WITH MY CAR. Jude Cole, Moon Martin © Collision Music/Rockslam Music (BMI), 1982. Міжнародне адміністрування — Bug Music. Усі права застережено. Використано з дозволу.

RIDING IN MY CAR. Woodie Guthrie © Folkways Music Publishers, Inc., 1954, права поновлено 1982. Використано з дозволу.

RACING IN THE STREETS. Bruce Springsteen © Брюс Спрінгстін, 1978. Використано з дозволу. Усі права застережено.

TRANSFUSION, Paul Barrett © Paul Barrett Music Company. Використано з дозволу.

BUICK '59, Dootsie Williams © Дутсі Вільямс. Використано з дозволу. Усі права застережено.

THE MAGIC BUS. Peter Townshend © Fabulous Music Ltd., Лондон, Англія, 1967 та 1969. Використано з дозволу Essex Music, Inc. Нью-Йорк. Усі права застережено.

YOU CAN'T CATCH ME, Chuck Berry © Big Seven Music Corp., 1956. Використано з дозволу власника авторських прав. Усі права застережено.

WHO DO YOU LOVE? Ellas McDaniel © Arc Music Corp., 1956-1963. Використано з дозволу.

«409», Gary Usher, Brian Wilson © Irving Music Co., Inc. (BMI), 1962. Усі права застережено. Міжнародні авторські права захищені. Використано з дозволу.

RIDE ON, JOSEPHINE. Ellas McDaniel © Arc Music Corp, 1960. Використано з дозволу. Усі права застережено.

BRAND NEW CADILLAC. Vince Taylor. © Belinda (London) Ltd., 1959. Опубліковано в США Unichapel Music Inc. Міжнародні авторські права захищено. Використано з дозволу. Усі права застережено.

MEXICAN BLACKBIRD. Billy Gibbons, Dusty Hill, Frank Beard © Hamstein Music Company, 1975, 1977. Використано з дозволу. Усі права застережено.

I CAN'T SLEEP. P. Staines © Carlin Music Corporation. Carbert Music Inc., 1979. Використано з дозволу. Усі права застережено.

RIDING IN THE MOONLIGHT. Chester Brunett, Jules Taub © Arc Music Corporation, 1951 (поновлено). Використано з дозволу.

MY CUSTOM MACHINE, слова і музика — Brian Wilson © Irving Music Co., Inc. (BMI). Усі права застережено. Міжнародні авторські права захищені. Використано з дозволу.

MARY LOU. Jessie Young, Sam Ling © Big Seven Music Corp., 1959. Використано з дозволу власника авторських прав. Усі права захищено.

RAMROD. Bruce Springsteen © Брюс Спрінгстін, 1980. Використано з дозволу. Усі права застережено.

FROM A BUICK 6. Bob Dylan © Warner Bros. Inc., 1965. Усі права застережено. Використано з дозволу.

A YOUNG MAN IS GONE. Bobby Troup © Fred Raphael Music, Inc., 1963, 1975. Міжнародні авторські права захищені. Використано з дозволу. Усі права застережені.

TEEN ANGEL, Jean Surrey © Acuff-Rose Publishing, Inc., 1960. Використано з дозволу видавця. Усі права застережено.

WRECK ON THE HIGHWAY. Bruce Springsteen © Брюс Спрінгстін, 1980. Використано з дозволу. Усі права застережено.

RIDERS ON THE STORM. James Morrison, Robert Crieger, Ray Manzarek, John Densmore © Door Music Co., 1971. Використано з дозволу. Усі права застережено.

DEAD MAN'S CURVE, Jan Berry, Roger Christian, Art Cornfeld © Screen Gems-EMI Music Inc., 1963. Використано з дозволу. Усі права застережено.

LAST KISS, Wayne Cochran © Fort Knox Music Company, 1964. Використано з дозволу. Усі права застережено.

I KNOW A MAN. Robert Creely (вірш) © Роберт Крілі, 1962. Використано з дозволу видавництва «Charles Scribner's Sons». Усі права застережено.

ПРИМІТКА ВІД АВТОРА

Слова пісень, які я цитую в цій книжці, приписано співакові чи співакам, чи гурту, які найчастіше з ними асоціюються. Це може образити пуриста, який вважає, що текст пісні належить більше його авторові, ніж співаку. «Те, що зробили ви, — може заявити пурист, — однаково, що взяти й приписати Гелу Голбруку¹ твори Марка Твена». Але я з цим не згоден. У світі популярної пісні все відбувається так, як співають «Роллінг Стоунз»: головне — це співак, а не пісня². Але я дякую їм усім, поетам і співакам — зосібна Чаку Беррі, Брюсу Спрінгстіну, Браяну Вілсону... а ще Яну Беррі з дуету «Ян і Дін»³. Він справді повернувся з-за Повороту мерця.

Здобути всі необхідні юридичні дозволи на використання текстів пісень — нелегка праця, тому я хочу подякувати тим кільком людям, які допомагали мені згадати пісні, а потім перевірити, чи можна їх зацитувати. Серед них: Дейв Марш, критик та історик рок-музики; Джеймс Ф'юрі, також відомий як «Могутній Джон Маршалл», який качає моє рідне містечко на рок-хвилях радіо WACZ; його брат Пет Ф'юрі, який крутить старі хіти в Портленді; Деббі Геллер, Патриція Даннінг та Піт Бетчелдер. Друзі, спасибі вам усім, і нехай ваші старі платівки ніколи не жолобляться так сильно, щоб їх більш не можна було ставити.

С. К.

¹ Гарольд «Гел» Роув Голбрук (нар. 17 лютого 1925 р.) — американський театральний та кіноактор. Перше визнання від критиків дістав ще в коледжі, коли у виставі одного актора зіграв роль Марка Твена. (*Тут і далі прим. перекл.*)

² «The Singer Not The Song» — пісня гурту «The Rolling Stones».

³ Ян Беррі (1941—2004) і Дін Торренс (нар. 10 березня 1940 р.) — рок-дует «Jan&Dean»; разом почали співати 1957 р. «Dead Man's Curve» — назва їхньої пісні 1963 року, у якій ідеться про автоперегони на дорозі й так званий Поворот мерця, за яким усі гинуть і ніхто звідти не повертається.

Присвячується Джорджеві Ромеро й Крісові Форресту Ромеро. І Бургу

ПРОЛОГ

Це історія про любовний трикутник, так, напевно, сказали б ви. Арні Каннінґем, Лі Кебот і, звісно, Крістіна. Але я хочу, щоб ви розуміли — Крістіна була спочатку. Вона була першим коханням Арні. І хоч на сто відсотків точно я стверджувати не можу (особливо з тих вершин житейської мудрості, яких я сягнув у свої двадцять два), але мені здається, що вона була його єдиним справжнім коханням. Тому все, що сталося, я вважаю трагедією.

Ми з Арні росли в одному кварталі, разом ходили до початкової школи Овена Ендрюса, потім — до середньої школи Дарбі та врешті — до старших класів у Лібертівілльській школі. Здогадуюся, що в старших класах Арні не знищили тільки через мене. Я там у них був здоровилом — ага, я знаю, що це осячого гівна варте; через п'ять років після випуску ти собі навіть пляшки пива на дурняк не вициганиш за те, що був капітаном футбольної та бейсбольної команд і пловцем збірної. Але завдяки тому, що я був здорованем, Арні хоча б не вбивали. Товкли його частенько, але не вбивали.

Розумієте, він був лузером. У кожній старшій школі таких є як мінімум двоє; це типу як закон державний. Один хлопець, одна дівчина. Боксерські груші для всіх. Був невдалий день? Провалив важливу контрольну? Погризся з предками, і тебе на тиждень посадили під замок? Нема питань. Просто, поки не продзеленчав дзвінок на продовженку, відшукай одне з тих нікчемиськ, яке скрадається коридором, наче скоїло якийсь злочин, і випиши йому чортів. Деколи їх справді вбивають, знищують у них усе, що є, крім тіла; деколи вони знаходять собі якусь віддушину, учепляться за неї і тримаються щосили, і таким чином виживають. В Арні був я. Потім була Крістіна. Лі з'явилася пізніше.

Просто хочу, щоб ви це розуміли.

Арні від природи нікуди не вписувався. У спортсмени його не брали, бо був миршавий, п'ять футів десять дюймів на зріст, і важив сто сорок фунтів⁴ разом з усім своїм одягом, наскрізь мокрим, і в парі важезних черевиків. Інтелектуали старших класів його теж не приймали до себе

(у такому задрипанську, як Лібертівілль, вони й самі були не надто шанованою групкою), бо в нього не було спеціалізації. Арні був розумний, але прикипіти розумом до чогось одного не міг... якщо то була не автомеханіка. Тут уже його ніхто не міг перевершити. Малий був поведений на всьому, що стосувалося машин, йому це від природи легко давалося. Але його батьки викладали в Горлікському університеті й не могли дозволити, щоб їхній синочок, який за шкалою інтелекту Стенфорда-Біне показав крутий результат — найвищі п'ять відсотків, пішов на робітничі заняття. То йому ще дуже підфартило, що вони дозволили записатися на курси «Автомайстерня-I, II і III». Воював він із ними за це ого як, ледве сраку собі не порвав. З наркошами він теж не зависав, бо не обдовбувався. У мачо-мени (подерті-джинси-і-лакі-страйки) його не приймали, бо не квасив і міг розплакатися, коли гупнеш його кулаком.

А, так, і з дівчатами він теж був у прольоті. Гормональна машинерія в нього геть ошизіла. Тобто Арні ходив увесь уквітчаний прищами. Умивався він разів зо п'ять на день, двадцять разів на тиждень мився в душі й перепробував усі креми та універсальні патентовані засоби, відомі сучасній науці. Але ні чорта не допомагало. Лице Арні нагадувало піцу, навантажену всіма можливими інгредієнтами, і загрожувало з часом навіки залишитися посіченим ямками прищових кратерів.

Та все одно я його любив. За чудернацьке почуття гумору, а ще — за допитливий розум, що ніколи не припиняв ставити запитання, грати в ігри й займатися своєю примхливою акробатикою. То Арні показав мені, як зробити мурашину ферму, коли мені було сім років, і ми чи не ціле літо спостерігали за тими малими кузьками, зачаровані їхньою старанністю й убивчою серйозністю. То Арні запропонував, коли нам обом було по десять, якось уночі крадькома підкласти купку сухих кінських яблук-кіз'яків зі стайні на трасі 17 під бридкого пластмасового коня на моріжку перед лібертівілльським мотелем на межі міста, у Монровіллі. Арні першим навчився грати в шахи. Першим навчився грати в покер. Показав мені, як збільшити до максимуму свій рахунок у «Скреблі». У ті дні, коли зранку дощило, аж до того часу, коли я закохався (ну, можна так сказати — вона була з групи підтримки, мала фантастичне тіло, у яке я й закохався, і коли Арні сказав, що розум у

неї глибокий і непересічний, як платівка з піснями Шона Кессіді, я не зміг відповісти йому, що він бреше, гівнюк такий, бо то була правда), я першим ділом згадував про Арні, бо Арні знав, як витиснути максимум із дощових днів так само, як і зі «Скреблу». Може, якраз за цим і можна розпізнати дуже самотніх людей — вони завжди знають, чим таким прикольним можна зайнятися дощової днини. Їм завжди можна подзвонити. Вони завжди вдома. Завжди, трясця їм.

А я, зі свого боку, навчив його плавати. Тренував його й примушував їсти зелені овочі, щоб хоч трохи підкачав м'язи на тому своєму щупляковому тільці. Улаштував його на роботу в дорожню бригаду за рік до випускного класу в Лібертівільській школі, і за це ми з ним обидва рвали собі сраки, воюючи з його батьками, які вважали себе великими друзями селяків у Каліфорнії та сталеварів у Бургу, але відчували непереборний жах перед думкою про те, що в їхнього обдарованого синочка (найкращі п'ять відсотків за Стенфордом-Біне, щоб ви собі пам'ятали) рученята забрудняться, а шийка під потиличкою почервоніє.

А тоді, ближче до кінця тих літніх канікул, Арні вперше побачив Крістіну — і закохався. Я був з ним того дня (ми верталися додому з роботи), тому сміливо зможу свідчити перед Престолом Господнім, якщо мене прикличуть. Народ, він втюрився, і то сильно. Це було б смішно, якби не було так сумно — і швидко не стало так страшно. Це було б смішно, якби не було так зле.

Чи дуже було зле?

Від самого початку. А вже зовсім скоро стало ще гірше.

[4](#) Близько 155 см; 63 кг.

1. ДЕННІС — ПІДЛІТКОВІ ПІСНІ ПРО МАШИНИ

1 / ПЕРШІ ПОГЛЯДИ

Гей, глянь туди!
Через дорогу!
Така там тачка, що якраз для мене.
Таку собі мати — прикольна тема...
Машина-лялечка, кажу,
Просто відпадна⁵.

Едді Кокран

— Боже мій! — зненацька вигукнув мій друг Арні Каннінґем.

— Що таке? — спитав я. Його очі за скельцями окулярів у сталевій оправі полізли з орбіт; рукою він заліпив собі обличчя так, що під долонею частково зник рот, а шия, здавалося, оберталася на шарнірі, так він її вигнув, озираючись через плече.

— Деннісе, зупини машину! Здай назад!

— Чого ти...

— Здай назад, я хочу на неї ще раз глянути.

І раптом до мене дійшло.

— Ой, чувак, забудь, — сказав я. — Якщо ти про те... чуперадло, яке ми оце щойно проїхали...

— Здай назад! — він ледь не кричав.

Я послухався, думаючи, що це Арні так тонко жартує. Але я помилявся. Він пропав, остаточно і безповоротно. Арні закохався.

То була якась жалюгідна пародія, і мені ніколи не зрозуміти, що в ній того дня побачив Арні. На вітровому склі зліва розповзлося сплутане павутиння тріщин. Верх іззаду праворуч був увігнутий від удару, і в обдертому від фарби видолинку вгніздилася бридка іржа. Задній бампер перекособочився, кришка багажника була прочинена, а на сидіннях як спереду, так і ззаду з кількох довгастих порізів лізла вата. Схоже було на те, що по кріслах добряче хтось пройшовся ножем. Одну шину спустило. Інші були такими лисими, що крізь гуму проступали нитки тканини. Та найгірший вигляд мала темна масляниста калюжа під двигуном.

Арні закохався в «плімут-фурію» 1958 року випуску, одну з тих довгастих, з великими плавцями. Була в ній старезна вигоріла під

сонцем табличка «ПРОДАЄТЬСЯ», зіперта праворуч на вітрове скло — там, де не було тріщин.

— Деннісе, ти тільки поглянь, які лінії! — пошепки вимовив Арні. Він бігав довкруг машини, неначе одержимий. Змокріле від поту волосся ляпало йому по лобі й розвівалося на вітрі. Арні натиснув на ручку задніх дверцят з пасажирського боку, і вони з вереском відчинилися.

— Арні, ти наді мною приколюєшся, правда ж? — спитав я. — Сонце голову напекло. Скажи мені, що це сонячний удар. Я відвезу тебе додому, посаджу під довбаний кондюк, і ми про це забудемо, домовились? — але все це я промовив без особливої надії. З почуттям гумору в нього було все гаразд, але саме тієї миті ані тіні жарту не відбивалося на його обличчі. Натомість я бачив на ньому дурнувате шаленство, яке мені зовсім не сподобалось.

Клопоту відповісти він собі не завдав. З відчинених дверцят випливла хмара гарячого спертого повітря, війнуло старістю, мастилом і розкладом на пізніх стадіях. Але цього Арні теж, здавалося, не помітив. Він заліз усередину й сів на порепане, вицвіле заднє сидіння. Колись давно, двадцять років тому, воно було червоним, та тепер змарніло до акварельно-рожевого.

Я підчепив пальцями шматочок набивки, роздивився його і здмухнув з руки.

— Здається, російська армія промарширувала по ній дорогою на Берлін, — прокоментував я.

І тут він нарешті помітив, що я досі поряд із ним.

— Ага... ага. Але її можна поремонтувати. Вона може... вона може стати крутою. Рухливою й цілісною, Деннісе. Красуня. Справжня...

— Ану! Ану! Що це ви, малі, надумали?

До нас ішов старий, який, судячи з вигляду, насолоджувався вже сімдесятим літом — плюс-мінус. Мабуть, мінус. Бо здатність цього чувака взагалі чимось насолоджуватися особисто в мене викликала великі сумніви. Жалюгідні рештки волосся тонкими патлами звисали додолу. А на лисій частині черепа щедро квітнув псоріаз.

Одягнутий він був у зелені старечі штани, на ногах — кеди з низьким верхом. Сорочки не було; натомість пояс йому стягувала якась штука, подібна до дамського корсета. Та коли він підійшов ближче, я

роздивився, що то спинний ортопедичний корсет. І на вигляд, я б навздогад сказав, що міняли його десь приблизно в той самий час, коли помер Ліндон Джонсон⁶.

— Що це ви, малі, надумали? — Голос у нього був пронизливо-рипучий.

— Містер, це ваша машина? — поцікавився Арні.

Не те щоб це було запитання. «Плімут» стояв на газоні перед повоєнним типовим будинком, з якого вигулькнув старий. Газон був страшенно занедбаний, але на тлі припаркованого «плімута» виглядав абсолютно по-королівському.

— А як і моя, то що? — грубо відрубав стариган.

— Я... — в Арні пересохло в горлі, і він був змушений проковтнути слину. — Я хочу її купити.

У старого додіка аж очиська загорілися. Де й подівся злющий вираз обличчя, а на зміну йому прийшли злодійкуватий блиск в очах і певний зголоднілий вигин губ. А затим він розплився в широчезній осяйній посмішці самовдоволеного гівнюка. І здається, то був якраз той момент — лише одна мить, не більше, — коли я відчув, як холоне всередині від чогось синього. У той момент — лише тоді — я відчув бажання врізати Арні кулаком і відтягти його звідти подалі. Щось проступило в очах того старого. Не лише проблиск надії; то було щось таке, що за проблиском ховалося.

— То тре' ж було так і сказати, — відповів старий. Він простягнув руку, і Арні її взяв. — Лебей мене звать. Роланд Д. Лебей, армія Сполучених Штатів, у відставці.

— Арні Каннінґем.

Стариган енергійно потиснув йому руку, а мені лише мляво махнув. Я був поза грою; він уже підчепив на гачок свою жертву. Арні, вважай, уже віддав Лебею свій гаманець.

— Скільки? — спитав Арні. І, не дочекавшись відповіді, стрімголов рвонув уперед: — Скільки б ви за неї не попросили, цього буде замало.

Я подумки не зітхнув, а застогнав. До гаманця щойно долучилася чекова книжка.

На якусь мить Лебеєва посмішка зблякла, і очі підозріливо звузилися. Думаю, він замислився, чи не шиють його ці двоє в дурні. Він уважно

придивився до обличчя Арні, шукаючи на ньому ознак підступу, а потім поставив убивчо досконале у своїй простоті запитання:

— Синку, а в тебе коли-небудь була машина?

— У нього є «другий мустанг-мак», — швидко втрутився я. — Йому предки купили. Там коробка передач «Герст», двигун з наддувом, і від нього вже на першій передачі асфальт скипає. Та він...

— Ні, — тихо озвався Арні. — Я тільки навесні цього року права отримав.

Лебей скинув на мене побіжним, однак чіпким поглядом, і знову зосередився цілком і повністю на своїй головній мішені. Обома руками впершись у поперек, він потягнувся. На мене війнуло кислим потом.

— В армії собі спину підвередив, — пояснив Лебей. — Повна інвалідність. Лікарі так і не змогли її мені назад управити. Як хтось у вас, хлопці, питає, що не так із цим світом, то кажіть їм от що: лікарі, комуняки й нігери-радикали. З них трьох найбільші паскуди — то комуняки, а лікарі йдуть зразу за ними. А як питають, хто вам таке сказав, то кажіть — Роланд Д. Лебей. Отак-от.

І він з якоюсь недовірливою любов'ю торкнувся старого пошарпаного верху «плімута».

— Це найкраща машина, яка тіко в мене була. Купив її у вересні п'ятдесят сьомого. То був рік випуску нової моделі, у вересні. Усе тоте літо нам показували картинки з накритими автами, під брезентом, поки ти вже аж здихав, так хтів видіти, що там, під сподом. Не те що тепер, — з його слів скрапувало презирство до теперішнього часу, що зіпсувся, поки він до нього дожив. — Новісінька вона була. Пахтіла новісінькою машиною, а то чи не найприємніший запах у світі.

Він трохи подумав.

— Ну, крім бабської поцьки хіба.

Я подивився на Арні, люто прикушуючи щоки зсередини, щоб з усього цього не розреготатися. Той відповів мені приголомшеним поглядом. Старий, здавалося, більше не помічав жодного з нас; він перенісся кудись на свою власну планету.

— Я тридцять чотири роки носив хакі, — не знімаючи руки з даху машини, повідомив нам Лебей. — У шістнадцять пішов, у тисяча дев'ятсот двадцять третьому. Я жер пилюку в Техасі й крабів бачив, таких здоровецьких, як оті ваші омари, у курв'ятниках Ноґалеса. Я

бачив, як у мужиків з вух кишки лізли в Другу світову. У Франції то бачив. Їхні кишки вилазили їм з вух. Синку, ти в це віриш?

— Так, сер, — кивнув Арні. Здається, жодного слова з того, що сказав Лебей, він не чув. Тільки переминався з ноги на ногу, наче йому припекло в туалет. — Але повертаючись до машини...

— В університет ходиш? — зненацька гаркнув Лебей. — У Горліксі?

— Ні, сер, я ще в школі вчусь, у Лібертівільській.

— Добре, — зловісно схвалив Лебей. — Тримайся подалі від коледжів. Там повно нігеролюбів, які хочуть віддати Панамський канал. «Мозкові центри» — так їх прозивають. «Гівнярські центри», — кажу я.

Поглядом, сповненим любові, він окинув машину, що стояла на своїй спущеній шині; фарба м'яко поблискувала іржею під сонцем пізньої днини.

— Спину підвередив у п'ятдесят сьомому, — повідомив він. — Армія вже сходила на пси. Я вчасно вибрався. Вернувся в Лібертівіль. Пішов на залізопрокатний. Підзаробив грошенят. Потім пішов до Нормана Кобба, який «плімути» продавав... там, на тому місці, зара' боулінг на Мейн-стрит... і замовив цю-во тачку. Я сказав: щоб вона мені була червоно-білою, модель наступного року. Червоною, як пожежна машина всередині. Так воно й вийшло. Коли я її забирав, на лічильнику було шість миль. Отак-от.

І він сплюнув.

Через плече Арні я глянув на лічильник пробігу. Скло на ньому було тьмяним, але масштаб руйнувань я таки прочитати зміг: 97 432. І шість десятих. Ісус би заплакав.

— Якщо ви цю машину так любите, навіщо продаєте? — спитав я.

Лебей повернувся до мене, і в його каламутних очах майнуло щось лячне.

— Що, синку, розумника із себе корчиш?

Я не відповів, але й очей не опустив.

Через дві хвилини, протягом яких тривала наша дуель поглядів (Арні на неї ані найменшої уваги не звернув — він повільно і з любов'ю водив рукою по задньому плавцю), він сказав:

— Не можу більше водити. Спина болить нелюдськи. Та й очі почали здавати.

І раптом до мене дійшло. В усякому разі, так я подумав. Якщо він правильні дати нам назвав, то йому вже сімдесят один. А починаючи з сімдесяти років у цьому штаті вас примушують щороку проходити перевірку зору й тільки після цього поновлюють права. Лебей або провалив перевірку зору, або боявся, що провалить. Так чи інакше, усе зводилося до одного. Аби не миритися з тією ганьбою, він виставив «плімут» на продаж. І після цього машина швидко зістаріла.

— Скільки ви за неї хочете? — знову спитав Арні.

О, він дочекатися не міг, коли ж його нарешті заріжуть.

Лебей підняв погляд у небо, неначе роздумував, чи скоро задощить. А коли знову подивився на Арні, то обдарував його широчезною приязною посмішкою до вух, яка аж занадто нагадувала мені ту, попередню, від самовдоволеного гівнюка.

— Та я оце просив три сотні, — відказав він. — Але ти мені до душі припав, хороший хлопчина. Як для тебе, то двісті пійсят.

— Господи Ісусе, — тільки й промовив я.

Але він добре розумів, хто його жертва, і достеменно знав, як забити між нами клин. Як казав мій дідуньо, цей не вчора з вантажівки з сіном навернувся.

— Добро, — грубо відрізав Лебей. — Не хоч — як хоч. У мене там серіал о пів на п'яту скоро починається. «На порозі ночі». Стараюся не пропускати. Почесали язиками, хлоп'ята, і харе. Бувайте здорові.

Арні зиркнув на мене з таким болем і злістю, що я мимоволі відступив на крок назад. А він наздогнав старого й узяв його за лікоть. Вони стали розмовляти. Усього я не чув, але бачив більш ніж достатньо. Старий комизився через уражену гордість. Арні щиро й від душі перепрошував. Старий лише сподівався, що Арні розуміє — він не може дивитися на те, як ображають машинку, що була йому вірною й безпечною супутницею аж до золотого віку. Арні погодився. Мало-помалу старий дозволив, щоб його привели назад. І знову я відчув, що в ньому таїться щось свідомо лихе й страшне... ніби листопадовий вітер, якби він був живою істотою і міг думати. Описати це якось влучніше я не зможу.

— Хай-но тільки він ще хоч слово бевкне, я умиваю руки, — пригрозив Лебей, тицьнувши в мене зашкарублим мозолястим великим пальцем.

— Не бевкне, не бевкне, — похапцем запевнив Арні. — Триста, ви сказали?

— Та, по-мойму, це я і...

— Початкова ціна була двісті п'ятдесят, — голосно заявив я.

В очах Арні спалахнув переляк — він боявся, що старий знову розвернеться й піде, однак Лебей більше ризикувати не збирався. Тепер, коли практично витяг рибку зі ставка.

— То й хай буде двісті пійсят, — погодився Лебей, але знову зиркнув у мій бік, і я побачив, що ми з ним порозумілися — йому не подобався я, а мені не подобався він.

На мій превеликий подив і жах, Арні витяг гаманця й заходився шукати в ньому купюри. Між нами трьома повисла мовчанка. Лебей спостерігав. Я відвів погляд і дивився на мале хлопчисько, яке намагалося вбитися на своєму блювотно-зеленого кольору скейтборді. Десь гавкав собака. Повз нас, хихочучи, пройшли дві дівчини, на вигляд восьми- чи дев'ятикласниці; вони притискали до набубнявілих грудей бібліотечні книжки. У мене лишалася тільки одна надія безболісно витягти Арні з цієї халепи — той день був передзарплатним. Якби минуло трохи часу, хоча б двадцять чотири години, ця дика лихоманка могла зникнути без сліду. А так Арні почав нагадувати мені містера Жабса з Жабс-холу⁷.

Коли я знову перевів на них погляд, Арні й Лебей дивилися на дві п'ятірки й шість одиничок — усе, що, очевидячки, було в нього в гаманці.

— Може, чек? — запропонував Арні.

У відповідь Лебей тільки іронічно посміхнувся й нічого не сказав.

— Цей чек приймуть, — запротестував Арні.

І він правду казав. Ми все літо гнули спину в бригаді братів Карсонів на ділянці траси 376, тої, про яку аборигени околиць Пітсбурга впевнено говорили, що її ніколи не добудують. Інколи Арні нагадував, що «ДТ-Пен»⁸ оголосив тендер на дорожні роботи на трасі 376 невдовзі після закінчення Другої світової. Але жалітися жодному з нас не випадало; того літа багато дітей або гарували за рабські копійки, або не працювали взагалі. Ми заробляли пристойно і навіть брали трохи понаднормових. Бред Джеффріз, наш бригадир, дуже сильно

сумнівався попервах, чи брати в бригаду такого чахлика, як Арні, але врешті погодився, що йому потрібен сигнальник; дівчина, яку він планував найняти, залетіла й утекла, щоб вийти заміж. Так Арні в червні почав сигналити, але мало-помалу втягнувся й став до важкої роботи — виїжджаючи в основному на своїй хоробрості й рішучості. То була перша його справжня робота в житті, і він не хотів її просрати. Бред був помірно вражений, а літнє сонце навіть трохи підсушило вулканічні прищі Арні. Мабуть, ультрафіолет справив свій вплив.

— Синку, та я не сумніваюся, що приймуть, — сказав Лебей, — але хочу отримати на руки готівку. Ти ж розумієш.

Не знаю, чи розумів це Арні — зате розумів я. Зупинити виплату за місцевим чеком було б дуже просто, якби це іржаве відро з болтами дорогою додому відкинуло стрижень чи викашляло поршень.

— Ви можете зателефонувати в банк, — з відчаєм у голосі промовив Арні.

— Не, — сказав Лебей і почухав себе під пахвою над замурзаним корсетом. — Пів на шосту вже скоро. Банк зачинився.

— Тоді даю завдаток, — Арні простягнув йому шістнадцять доларів. Вигляд у нього був геть знавіснілий. Може, вам і важко повірити в те, що хлопчина, який майже досягнув віку, коли дозволяється голосувати, міг за чверть години так себе накрутити через якийсь старий драндулет. Мені й самому в це насилу вірилося. От тільки Роланд Д. Лебей, здавалося, нітрохи не був здивований, і я тоді вирішив, що він просто всякого на своєму віку набачився. І тільки згодом я переконався, що його дивна впевненість могла мати під собою геть інші причини. Так чи інакше, а молоко людської доброти, якщо воно колись і бігло його венами, давно вже перевелося на кисляк⁹.

— Мені треба мати як мінімум десять відсотків од суми, — заявив Лебей. Рибка вже тріпотіла над водою і от-от мала втрапити в сітку. — Як дасте десять відсотків, то я її ще якусь добу для вас потримаю.

— Деннісе, — попросив Арні. — Можеш позичити дев'ять баксів до завтра?

У моєму власному гаманці лежало дванадцять, і податися з ними мені особливо не було куди. Коли день у день розсипаєш пісок, розрівнюєш його й копаєш траншеї для підземних водостоків, це творить дива в

підготовці до футбольних тренувань, але розваг у мене взагалі ніяких не було. Останнім часом я навіть не пробивав браму тілесної фортеці моєї подружки з групи підтримки так, як вона звикла. Я був багатий, але самотній.

— А підійди сюди, подивимося, — сказав я.

Лебей спохмурнів. Але він розумів, що хоч-не-хоч, а все залежить від того, докладу я свої гроші чи ні. Його пухнате сиве солосся розвівалося на вітерці. Руку він усе ще ревниво тримав на даху «плімута».

Ми з Арні підійшли до моєї тачки, «дастера» 1975 року, який я припаркував біля бордюру. Я обійняв Арні за плечі. І чомусь згадав, як ми вдвох сиділи в його кімнаті одного дощового осіннього дня, коли нам було по шість років, не більше. На старезному чорно-білому телику блимали мультики, а ми розмальовували картинки старими олівцями з пом'ятої бляшанки з-під кави. Той спогад навів на мене смуток і водночас трохи налякав. Знаєте, бувають у мене дні, коли здається, що шість років — це оптимальний вік, і саме тому в реальному часі він триває приблизно 7,2 секунди, не більше.

— Деннісе, у тебе є гроші? Я завтра вдень тобі поверну.

— Ага, є, — відповів я. — Але, заради Бога, Арні, подумай, що ти робиш. Те старе пердло повністю втратило працездатність. Йому не потрібні ці бабки, а ти — не доброчинна установа.

— Я не доганяю. Про що ти говориш?

— Він тебе намахує. Просто так, щоб порозважатися. Та якби він відтарабанив ту тачку до Дарнелла, йому б і п'ятдесяти баксів за неї не дали. Це шматок гівна.

— Ні. Ні, це неправда, — якби не поганюча шкіра, мій друг Арні мав би абсолютно пересічний вигляд. Але Бог дарує кожній людині принаймні одну гарну рису, так я собі думаю. В Арні то були очі. За скельцями окулярів, які звичайно їх затемнювали, ті очі були прегарного сірого відтінку, дуже розумні, кольору хмар у несонячну осінню днину. Під їхнім пронизливим і намацувальним поглядом, коли він по-справжньому чимось цікавився, могло стати й незатишно. Але зараз у них застиг віддалений і замріяний вираз. — Зовсім це не шматок гівна.

Отоді я й запідозрив, що насправді в цьому криється щось більше, ніж просто раптове бажання Арні купити машину. Раніше він ніколи не виявляв цікавості до того, щоб стати власником авто; його цілком задовольняло їздити зі мною й давати на бензин чи педалити на своєму тришвидкісному. Та й для того, щоб на танці їздити, машина йому не була потрібна; наскільки мені відомо, в Арні ще ніколи в житті не було жодного побачення. То було щось інше. Любов чи щось до неї дуже подібне.

— Арні, примусь його хоча б завести її, — сказав я. — І підніми капот. Там під сподом калюжа натекла. Я думаю, десь може бути тріщина. Я правда вважаю...

— Дев'ять баксів позичити можеш? — він невідривно дивився мені в очі. І я здався. Витяг гаманець і дав йому дев'ять доларів.

— Дякую, Деннісе.

— Сам на себе тоді нарікатимеш.

Він не звернув уваги. Просто доклав мої дев'ять до своїх шістнадцяти й пішов туди, де біля машини стояв Лебей. Він простягнув гроші, і Лебей ретельно їх перерахував, слинячи великого пальця.

— Бронь лише на двадцять чотири години, ти ж розумієш, — сказав він.

— Так, сер, цього вистачить, — відповів Арні.

— Зара' піду в хату й випишу тобі розписку. Як ти сказав, тебе звуть, солдате?

Арні злегка всміхнувся.

— Каннінгем. Арнольд Каннінгем.

Щось нерозбірливо буркнувши, Лебей рушив через свій недоглянутий газон до дверей чорного ходу. Зовнішні двері в нього були химерно-комбіновані, з алюмінію, з літерою посередині, перевитою стрічкою, — великою «Л».

Двері за ним грюкнули.

— Арні, він такий дивний. Він реально найобує т...

Але Арні вже не було поряд. Він сидів за кермом машини. З тим самим прицуцуватим виразом на обличчі.

Я підійшов спереду й пошукав, де відчиняється капот. Потягнув за трос, і з іржавим вереском капот піднявся, нагадавши мені записані на

платівку звукові ефекти дому з привидами. З нього посипалися пластівці металу. Акумулятор був старезний «Оллстейт», а контакти так заросли зеленою корозією, що годі було розібрати, де плюс, а де — мінус. Я потягнув за повітряний фільтр і безрадісно втупився в чотирикамерний карбюратор, чорнючий, неначе вугільна шахта.

Я опустив капот і подався туди, де сидів Арні, водячи рукою по краю приладової панелі над спідометром, відкаліброваним на безмежно абсурдні 120 миль на годину. Хоч якісь машини так швидко їздять?

— Арні, по-моєму, блок двигуна тріснутий. Я правда так думаю. Ця тачка — брухт. Повний брухт. Якщо тобі треба колеса, за двісті п'ятдесят підшукаємо щось набагато краще. Серйозно. Набагато краще.

— Їй двадцять років, — відказав Арні. — Ти розумієш, що машина, коли їй двадцять років, автоматично стає предметом антикваріату.

— Ага, — кивнув я. — На звалищі за Дарнеллом повно такого автоматичного антикваріату. Вкурюєш, про що я?

— Деннісе...

Грюкнули двері. Повертався Лебей. Але то було й на краще: подальші обговорення не мали б сенсу; я, може, і не найрозважливіша людина у світі, але коли сигнали досить сильні, я їх вловлюю. Арні вирішив, що йому кров з носа потрібна ця тачка, і я не збирався його відмовляти. Та думаю, що й ніхто на світі не зміг би його відмовити.

Лебей широким, розмашистим жестом простягнув йому розписку. На простому аркуші паперу з нотатника старечим павучим і злегка тремким почерком було нашкрябано: «Отримано від Арнольда Каннінгема \$ 25,00 як завдаток на 24 години за “плімут” 1958 року, Крістіна». А нижче він підписався своїм іменем та прізвищем.

— Крістіна — це що? — спитав я, бо подумав, що не так щось прочитав чи він неправильно записав.

Його губи стислись, а плечі припіднялися так, неначе він чекав, що його зараз висміють... або кидав мені виклик: ану ж, мовляв, глузуй.

— Крістіна, — сказав Лебей, — це так я її весь час називав.

— Крістіна, — повторив Арні. — Мені подобається. Деннісе, а тобі?

Тепер йому закортіло тій клятій потворі дати ім'я. Усе це починало діставати трохи більше, ніж повністю.

— Що скажеш, Деннісе, симпатично?

— Ні, — сказав я. — Якщо вже так необхідно її охрестити, Арні, то чому б тобі не назвати її Халепою?

Він ображено зиркнув на мене, але мене вже не гребло. Я розвернувся й пішов до своєї машини, щоб чекати його там, — шкодуючи тимчасом, що не поїхав додому іншим шляхом.

[5](#) Hey, looky there! / Across the street! / There's a car made just for me, / To own that car would be a luxury... / That car's fine-lookin, man, / She's something else (*англ.*).

[6](#) 1973 рік.

[7](#) Натяк на дитячу книжку англійського письменника Кеннета Грема «Вітер у вербах» та одного з її персонажів.

[8](#) Департамент транспорту штату Пенсильванія.

[9](#) Алюзія на п'єсу В. Шекспіра «Макбет».

2 / ПЕРША СВАРКА

Твої друзі — шпана бродяча,
Кататися не підеш, значить!
(Рот на замок!)

Не огризайся, пущьвірінок!¹⁰

The Coasters

Я відвіз Арні до нього додому й зайшов разом з ним з'їсти шматок пирога й випити склянку молока перед тим, як поїду до себе. І вже зовсім скоро я про це своє рішення пожалкував.

Арні жив на Лорел-стрит, у тихому приватному секторі на західному боці Лібертвілля. Узагалі більша частина Лібертвілля була такою. Житло там не елітне, як у сусідньому передмісті Фокс-Чепел (де більшість будинків — такі маєтки, як щотижня показують у серіалі «Коломбо»), але й не Монровілл, з його кілометрами торговельних центрів, складів, де продають за зниженою ціною автомобільні покришки, та брудних книжкових супермаркетів. Ніяких підприємств важкої промисловості там нема — це такий собі спальний район для університету, що неподалік. Не елітний, але, у кожному разі, мозковитий.

Усю дорогу додому Арні сидів притихлий і замислений; я намагався витягти його з задуми, але витягатися він не хотів, тому я спитав, що він збирається робити з тією тачкою.

— Поремонтувати, — неуважно відказав він і знову поринув у мовчанку.

Ну, хто ж, як не він — у його спроможності я не сумнівався. З інструментами він був на «ти», умів слухати, умів знаходити неполадки. Руки в нього були чутливі й спритні з машинерією; незграбними й нервовими вони ставали тільки тоді, коли він опинявся в компанії інших людей, особливо дівчат, — хряцали кісточками, ховалися в кишені, або, що найгірше, самі лізли до обличчя й роздирали вкритий засохлою кіркою ландшафт його щік, підборіддя й лоба, привертаючи до них увагу.

Машину він полагодити міг, але гроші, зароблені того літа, призначалися для оплати навчання в коледжі. Дотепер у нього ще не

було автомобіля, і мені здається, він навіть не здогадувався, як зловісно старі тачки вміють смоктати гроші. Вони висмоктують їх так само, як вампіри — кров. За роботу механікам він міг не платити, виконуючи ремонт самостійно, але вартість самих лише запчастин наполовину зажене його в могилу, коли до кінця ремонту буде ой як далеко.

Щось із цього я озвучив і йому, але він пустив мої слова повз вуха. Його очі все ще зберігали той відсторонений, замріяний вираз. Здогадатися, про що він думає, я не міг.

Майкл і Реджина Каннінгеми були вдома. Вона складала один зі своїх нескінченних дурнувятих пазлів (цього разу він мав зображати шість тисяч різних шестерень і зірочок на простому білому тлі; у мене б від такого вже через п'ятнадцять хвилин скальп поїхав), а він слухав магнітофон у вітальні.

Шкодувати про те, що зайшов на пиріг з молоком, я почав уже зовсім скоро. Арні розповів їм про свій вчинок, показав розписку, і вони обоє мигцем підскочили до стелі.

Ви повинні зрозуміти, що Майкл і Реджина до мозку кісток були університетськими людьми. Вони захоплювалися доброчинством, а для них чинити добро означало чинити протести. На початку 60-х вони протестували на користь інтеграції, потім плавно перейшли до В'єтнаму, а коли ця тема вичахла, перекинулися на Ніксона, питання расової рівноваги в школах (вони могли тобі цитувати цілі розділи справи Алана Баккі¹¹, поки не заснеш), брутальність поліції та батьків. Були ще балачки — суцільні балачки. Язиками вони чесали майже так само самовіддано, як і протестували. Вони з півоберта були готові брати участь у нічних студентських посиденьках на тему космічної програми, чи в дискусії на тему «Поправки про рівність прав», чи в семінарі про можливі альтернативи викопному паливу. Вони відпрацювали своє на бозна-скільких «гарячих лініях» — присвячених окремо згвалтуванню, наркотикам, дітям-утікачам, щоб вони могли поговорити з другом, а також на старій-добрій ЛІНІЇ ДОВІРИ, куди люди, які думають, чи не накласти їм на себе руки, можуть подзвонити й почути співчутливий голос, що їм скаже: «Не роби цього, друже, у тебе є соціальне зобов'язання перед космічним

кораблем “Земля”¹²». Двадцять-тридцять років викладання в університеті — і ти ладен ворушити щелепами, як ті собаки Павлова готові були заслинитися, коли дзеленчав дзвіночок. І, мабуть, з часом тобі навіть починає це подобатись.

Сорокап’ятирічна Реджина (вони наполягли, щоб я називав їх на імена) була вродливою, але її врода видавалася трохи холодною, напіваристократичною — тобто вона примудрялася виглядати аристократично навіть у джинсах, а носила вона їх майже постійно. Її спеціальністю була англійська мова й література, але, звичайно, коли викладаєш на університетському рівні, цього замало; це те саме, що на запитання — звідки ти родом, відповісти: «з Америки». Вона вигостила й відкалібривала свою сферу професійних зацікавлень, як картинку на екрані радара. Спеціалізувалася на давніх англійських поетах і писала дисертацію про Роберта Герріка¹³.

Майкл розважався історією. Вираз обличчя в нього був такий само жалобний і меланхолійний, як і та музика, яку він слухав на своєму магнітофоні, хоча жалобність і меланхолійність в принципі не були йому властиві. Часом він нагадував мені ті слова, які буцімто сказав Рінго Стар, коли «Бітлз» уперше приїхали в Америку і якийсь репортер на прес-конференції спитав у нього, чи він правда такий сумний, яким здається. «Та ні, — відповів Рінго, — то в мене лице таке». От і Майкл таким був. А ще його тонке обличчя з окулярами в товстій оправі надавало йому вигляду карикатурного професора в недружньому політичному шаржі. На голові в нього були залисини, а на підборідді росла пухнаста козяча борідка.

— Привіт, Арні, — сказала Реджина, коли ми зайшли. — Вітаю, Деннісе. — І то були, мабуть, останні добрі слова, які ми почули від неї того дня.

Ми привіталися й дістали по шматку пирога з молоком. Посідали в куточку, де стояв сніданковий стіл. У духовці пеклася вечеря, і хоч прикро таке казати, але запах по кухні розливався не надто апетитний. Реджина і Майкл уже давно загравали з вегетаріанством, і того дня пахло так, наче жінка запхнула в духовку старий добрий кіш із морськими водоростями чи ще щось гірше. Я сподівався, що на вечерю мене не запросять.

Магнітофонна музика стихла, і на кухню вийшов Майкл. У шортах з відрізаних синіх джинсів, а на обличчі застиг такий вираз, наче в нього щойно помер найкращий друг.

— Хлопці, ви пізно, — прокоментував він. — Щось поламалося? — Він відчинив дверцята холодильника й заходився в ньому порпатися. Мабуть, запах коша і його не надто надихав.

— Я купив машину, — сказав Арні, відрізаючи собі ще шмат пирога.

— Ти що зробив? — вигукнула його мати з іншої кімнати. Вона підвелася занадто швидко, і її стегна гупнули об край столика для карт, на якому вона складала свої пазли. Слідом за гупанням почувся швидкий шурхіт від падіння фрагментів пазла на підлогу. Отоді я й почав шкодувати, що не поїхав одразу додому.

Майкл Каннінґем виткнув носа з холодильника, щоб витріщитися на сина. В одній руці він тримав зелене яблуко, а в іншій — пачку простого йогурту.

— Ти жартуєш, — сказав він, і з якоїсь абсурдної причини я вперше за весь час помітив, що в його борідці, яку він носив року десь так із 1970-го, уже пробивається чимало сивини. — Арні, ти жартуєш, так? Скажи, що пожартував.

Зайшла Реджина — висока, напів-аристократична і дуже, блін, сердита. Вона уважно подивилася в обличчя Арні й одразу зрозуміла, що він не жартує.

— Ти не можеш купити машину, — сказала вона. — Про що ти говориш узагалі? Тобі лише сімнадцять років.

Арні повільно перевів погляд зі свого батька біля холодильника на свою матір у дверях, що вели у вітальню. На його обличчі з'явився впертий, жорсткий вираз, якого я там раніше не бачив, якщо пам'ять не підводить. Якби він частіше так у школі дивився, то пацани з мехмайстерні, може, не так охоче б його зачіпали.

— Узагалі ви помиляєтесь, — відказав він. — Я можу її купити без найменших проблем. Фінансово я її не потягну, але купити за готівку проблеми не становить. Авжеж, зареєструвати машину в сімнадцять — це вже питання іншого порядку. Для цього мені потрібен ваш дозвіл.

Вони дивилися на нього з подивом, легкою тривогою і — я це побачив і відчув, як шлунок кудись опускається — з невпинним наростанням гніву. Попри все своє ліберальне мислення й відданість

робітникам ферм, і побитим дружинам, і матерям-одиначкам, і всьому такому іншому, вони тримали Арні під ковпаком. І Арні дозволяв себе там тримати.

— Тобі ніхто не дозволяв так розмовляти з матір'ю, — сказав Майкл. Він поставив йогурт назад у холодильник, яблуко залишив у руці й повільно зачинив дверцята. — Ти занадто молодий, щоб мати машину.

— У Денніса вона є, — не задумуючись бовкнув Арні.

— Отакої! Ого! Ви подивіться, як пізно вже! — вигукнув я. — Мені додому пора! Зараз уже й поїду! Я...

— Рішення батьків Денніса і твоїх батьків — це абсолютно різні речі, — викарбувала Реджина Каннінгем. Я ще ніколи не чув, щоб її голос звучав так холодно. Ніколи. — Ти не мав права так вчиняти, не порадившись попередньо зі своїм батьком і мною...

— Радитися з вами! — зненацька прогорлав Арні. І розлив своє молоко. На шиї в нього рельєфно проступили товсті вени.

Реджина сахнулася й від несподіванки впустила щелепу додола. Тієї миті я міг закластися на що завгодно, що її гидке каченя ще ніколи в житті не підвищувало на неї голосу. У Майкла вигляд був не менш приголомшений. Вони щойно скуштували того, що я вже відчув раніше, — з неояснених причин Арні нарешті натрапив на річ, якою справді хотів володіти. Тож тепер не дай Боже комусь стати йому на заваді.

— Радитися з вами! Та я все життя й кроку ступити не міг, щоб з вами не порадитися! Для всього скликалися наради, і коли то було щось таке, що мені не треба було робити, проти мого голосу було два ваші! Але тепер ніякої наради не буде. Я купив машину, і... і все!

— Помиляєшся, це аж ніяк не все, — Реджинині губи витягнулися в одну суцільну лінію, і на диво (а може, й зовсім ні) вона перестала здаватися лише наполовину аристократкою; тепер у неї, попри джінси й усе таке інше, був вигляд королеви Англії чи ще якої країни. А Майкл тимчасово випав з процесу. У нього вигляд був точнісінько такий самий спантеличений і нещасний, як і мої внутрішні відчуття, і зненацька мені на хвилю стало цього чоловіка до болю шкода. Він не міг від усього цього відкараскатись, утікши додому вечеряти. Бо він уже був удома. Тут точилася в чистому вигляді боротьба за владу між старою гвардією та молодістю, і вирішитися все мало таким чином, як

майже завжди вирішуються такі ситуації, — показовим ритуальним убивством, щедро приправленим гіркотою та уїдливістю. Реджина вочевидь була до цього готова, незважаючи на Майклову неготовність. Але я не хотів бути до цього причетним. Тому встав і попрямував до дверей.

— І ти йому дозволив? — Реджина так зверхньо глянула на мене, наче ми ніколи разом не сміялися, не пекли пирогів і не їздили на природу ночувати в наметах. — Деннісе, ти мене дивуєш.

Це зачепило мене за живе. У принципі, матуся Арні завжди мені подобалась, але я ніколи не довіряв їй повністю, в усякому разі, після одного випадку, коли мені було вісім років чи десь так.

Ми з Арні поїхали на великах у центр, на суботній кіносеанс по обіді. Дорогою назад Арні впав з велисипеда, коли викрутив кермо, щоб не наїхати на собаку, і розгатив собі ногу. Я відвіз його додому. А Реджина повезла Арні в приймальне відділення лікарні, де йому наклали з півдюжини швів. А потім, незрозуміло чому, після того, як усе скінчилося і стало ясно, що Арні в повному ажурі, вона обернулася до мене й роззявила рота. Пістонів мені вставила, як сержант — взводу. А коли замовкла, то мене всього трясло й на очі наверталися сльози — а чого б і ні, мені було всього вісім рочків і я побачив багато крові. Я вже не згадаю, що Реджина там мені горланила, але загальне враження від того всього лишилося тривожне. Наскільки пам'ятаю, почала вона з того, що звинуватила мене, що я за ним не дивився, ніби Арні був набагато молодшим, а не практично мого віку, і закінчила тим, що заявила (чи так мені здалося): «На його місці мав бути ти».

І зараз усе мало от-от повторитися знову — Деннісе, ти не дивився за ним як слід, — і в мені почав закипати гнів. Мабуть, лише на якусь частку від мого сторожкого ставлення до Реджини, і якщо вже бути до кінця чесним, то частка та була зовсім незначна. Коли ти малий (а врешті, що таке сімнадцять років, як не крайня межа буття малим?), ти схильний бути на боці інших малих. Чіткий і непомильний інстинкт тобі підказує, що коли ти не завалиш бульдозером кілька огорож і не переїдеш ним же кілька воріт, то твої предки (із щонайкращих намірів) з радістю залишать тебе в загоні для малих навіки.

Я розлютився, проте з усіх сил себе стримував.

— Я нічого йому не дозволяв, — відказав я. — Він захотів, він купив. — Раніше я міг би сказати, що нічого там такого нема, він лише завдаток дав, але тепер з принципу не збирався цього робити. Я затявся. — І, до речі, я старався його відрадити.

— Сумніваюся, що дуже старався, — відрубала Реджина. З таким самим успіхом вона могла підійти до мене й просичати: «Не компостуй мені мізки, Деннісе, я знаю, що ти його спільник». На її вилицях палахкотів рум'янець, а з очей летіли іскри. Вона намагалася зробити так, щоб я знову відчув себе восьмирічним хлоп'ям, і досить-таки непогано в неї це виходило. Але я дав їй бій.

— Знаєте, якби ви дослухали до кінця, то зрозуміли б, що нема тут чого на стіну дертися. Він купив її за двісті п'ятдесят доларів, і...

— Двісті п'ятдесят доларів! — перебив Майкл. — Яку машину можна купити за двісті п'ятдесят доларів? — Його випадіння в осад (якщо то було воно, а не просто шок від того, що його синочок-тишко раптом подав голос і запротестував) скінчилося. До його свідомості пробилася ціна машини. І він подивився на сина з неприкритим презирством, від якого мене трохи занудило. Я сподіваюся, що колись у мене будуть свої діти, і якщо будуть, то дуже хочеться вірити, що такого виразу обличчя в моєму репертуарі не буде.

Подумки я все повторював собі, що треба зберігати спокій, це не моє діло й не моя сварка, нема чого тут на стіну дертися... але пиріг, який я з'їв, стояв у мене посеред шлунка великим липким клубком, а шкіра пашіла жаром. Змалечку Каннінгеми були моєю другою сім'єю, і всі болючі тілесні симптоми сімейної сварки я зараз відчував нутром.

— Коли ремонтуєш стару машину, можна багато про них дізнатися, — сказав я. І раптом самому здалося, ніби я — прибацана пародія на Лебея. — Над нею треба буде добряче потрудитися, перш ніж її допустять до громадських доріг. — («Якщо взагалі допустять», — подумав я.) — Дивіться на це, як... як на хобі...

— Я дивлюся на це, як на божевілля, — сказала Реджина.

І тут мені захотілося просто забратися звідти. Мабуть, якби емоційні вібрації в кімнаті не були такими важкими, я б роздивився в цьому всьому щось кумедне. Незрозуміло як, але я опинився в становищі захисника машини Арні, тоді як від початку вважав ту потвору незугарною.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ